

دانشگاه پیام نور

دانشکده الهیات

گروه علمی فقه و مبانی حقوق اسلامی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان پایان نامه:

بررسی «دفاع» در مطالعات اسلامی معطوف به

«عملیات استشهادی»

نگارش:

ابراهیم زارع شحنه

استاد راهنما:

دکتر سید احمد میرخلیلی

استاد مشاور:

دکتر حسینعلی قاسم زاده

شهریور ۱۳۹۰

شماره
تاریخ
پیوست

تصویب نامه

پایان نامه کارشناسی ارشد ابراهیم زارع شحنة دانشجوی رشته

الهیات گرایش فقه و مبانی حقوق به شماره دانشجویی ۸۶۸۱۰۲۰۱۸

به شماره پروژه: ۲۹۶۳

تحت عنوان

" بررسی دفاع در مطالعات اسلامی معطوف به عملیات استشهادی "

زمان یکشنبه مورخ: ۱۳۹۰/۰۶/۱۳ ساعت: ۰۰:۱۲-۱۰:۱۵

درجه ارزشیابی: عالی

نمره: ۱۹ نوزده

هیات داوران:

امضاء	نام استاد	داوران
	دکتر سیداحمد میرخلیلی	۱- استاد راهنما
	دکتر حسینعلی قاسم زاده	۲- استاد مشاور
	دکتر نقیبه	۳- استاد داور
		۵- نماینده تحصیلات تکمیلی

۴۲۳۴۵۰

تقدیم به :

روح مقدّس معصومین (سلام الله علیهم) - مصادیق بارز «من جاهد فی الله حق جهاده» -

فقها بلند مرتبه - زنده نگه دارندگان مشعل فروزان احکام الهی و طریق هدایت -

شهداء - انصارالله و المستشهدین فی سبیل الله -

و سایر ذوی الحقوق.

چکیده

دفاع از نفس، کشور و اعتقادات جهت حفظ و تداوم بقاء آنها، از اقسام ذکر شده برای جهاد می باشد که به عنوان یک ضرورت، مورد تأیید و تأکید عقل و شرع است. در کتب فقهی پیرامون تمام امور زندگی، باید‌ها و نبایدهایی (آداب و احکام) ذکر شده که بحث دفاع از آن مستثنا نمی باشد. محور اصلی پژوهش، بررسی نظریه دفاعی اسلام می باشد که با توجه به حساسیت و نیز اختلاف نظر پیرامون مشروعیت عملیات استشهادی، سعی شده تا با بررسی مبانی جهاد و دفاع و به ویژه اقدامات ممنوع دفاعی، جایگاه عملیات استشهادی در نظریه دفاعی اسلام تبیین گردد. یافته های کلی پژوهش در محورهای ذیل قابل ارائه است:

- دین جهانی و منطقی اسلام، اهمیت و تأکید فوق العاده ای به کرامت و حفظ نفس تمام انسانها قائل است؛ بدیهی است این دستور الهی و اصل بدیهی عقلی، در حالت صلح و صفا در حال اجرا است و در حالت نزاع نیز، تدبیر در مبانی اسلامی و به ویژه سخنان خداوند متعال در قرآن کریم، ما را به این مهم می رساند که عمل نمودن به آداب جهاد و دفاع، در راستای حفظ نفس خویش (مدافع) و حتی پرهیز از افراط در مواجهه با دشمن (متجاوز) و نهایتاً حفظ دماء دشمنان می باشد.

- در منطق قرآن، تشریح جهاد به عنوان دفاع و مبارزه با تجاوز است و نه تهاجم و تسلط بر دیگران؛ و دفاع در راستای جلوگیری از بروز فساد و صلاح جامعه دیده شده است. عدم جواز اعتداء به دیگران، عدم پذیرش ظلم از دیگران، تناسب و تماثل بین تجاوز و دفاع، کمک گرفتن از دیگران در مقابل تعدی و تجاوز، از دستورات خداوند در قرآن است و در این زمینه دستور به مسلمانان دستور به آمادگی با هر وسیله ممکن داده شده و زمان و مکان مانع از انجام این مهم نمی باشد.

- در نظریه دفاعی اسلام، اقدامات ممنوعه و یا نواهی ای وجود دارد که اقدام به آنها ابتدائاً اجازه داده نشده، بلکه تحت شرایط خاص و دشوار و با نظر مرجع شرعی، اقدام به آنها در حد ضرورت اجازه داده شده است.

- هدف و انگیزه الهی عملیات استشهادی، دفع تجاوز فعلی دشمن از اسلام و مسلمین می باشد که همین امر وجه ممیز این ابزار جهادی با انتحار بوده و به آن مشروعیت بخشیده، ولی صرف مشروعیت یافتن، مجوز انجام ابتدائی آن نبوده و بلکه با تحقق شرایط جهاد و دفاع، اهم بودن آن بر جان مسلمان، تشخیص اهل خبره مبنی بر منحصر شدن دفاع به انجام آن، نظر مرجع شرعی مبنی بر «ضرورت» و «مصلحت» انجام آن، در حد ضرورت اجازه داده شده است و عنوان «جهاد دفاعی» به خود می گیرد و گرنه با تغییر عنوان، از استشهاد خارج و غیرمشروع تلقی خواهد شد؛ لذا ضرورت

تحقق شرایط فوق، حاکی از این است که عملیات استشهادی به دشواری حکم اجرائی پیدا می کند و این خود بیانگر تدبیر اسلام در غلبه ناپذیری بر ظلم و کفر و در عین حال اهتمام بر حفظ دماء تمام انسانها (حتی در شرایط دفاعی) می باشد.

کلیدواژه های پژوهش عبارتست از : جهاد، دفاع، قتال، غدر، فتک، غیله، انتحار، عملیات استشهادی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۵	فصل اول: کلیات
۶	بخش اول: طرح تفصیلی پژوهش
۶	۱- ضرورت انجام پژوهش
۶	۲- سابقه انجام پژوهش
۷	۳- تعریف مساله
۷	۴- سوالهای اصلی پژوهش
۷	۵- فرضیه های پژوهش
۸	۶- اهداف پژوهش
۸	۷- کاربردهای متصور از انجام پژوهش
۸	۸- استفاده کنندگان از نتیجه پژوهش
۸	۹- جنبه جدید بودن و نوآوری پژوهش
۹	۱۰- روش و ابزار گردآوری اطلاعات
۱۰	بخش دوم: تعاریف
۱۰	۱ - جهاد
۱۰	تعریف لغوی
۱۲	تعریف اصطلاحی
۱۲	۲ - جهاد ابتدایی
۱۳	۳ - جهاد دفاعی
۱۴	۴ - دفاع
۱۴	تعریف لغوی
۱۴	تعریف اصطلاحی
۱۵	۵- فتک
۱۵	تعریف لغوی
۱۶	تعریف اصطلاحی

۱۶	۶- غیله
۱۶	الف - تعریف لغوی
۱۷	ب - تعریف اصطلاحی
۱۷	۷ - غدر
۱۷	تعریف لغوی
۱۸	تعریف اصطلاحی
۱۸	۸ - قتال
۱۹	۹ - عملیات استشهادی
۱۹	۱۰- انتحار و عملیات انتحاری
۱۹	تعریف لغوی
۲۰	تعریف اصطلاحی
۲۱	فصل دوم: دفاع در مطالعات اسلامی
۲۲	بخش اول: فلسفه و اقسام جهاد و دفاع
۲۲	۱ - اهمیت و فلسفه جهاد و دفاع
۲۵	۲ - سابقه دفاع در ادیان
۲۶	۳ - کیفیت تشریح و مراحل صدور آیات دفاع
۲۷	۴ - انگیزه قتال با اهل حرب
۲۸	۵ - اهل حرب از دیدگاه اسلام
۳۰	۶ - زمان و مکان جهاد(دفاع) از دیدگاه اسلام
۳۰	الف - زمان جهاد
۳۰	ب - مکان جهاد
۳۱	ج - مبنای جواز قتال با اهل حرب در زمان و مکان حرام
۳۴	۷ - اقسام جهاد
۳۴	الف - تقسیم‌بندی بر اساس هدف جهاد
۳۵	ب - تقسیم‌بندی بر اساس گروه متخاصم با مسلمانان
۳۶	ج - تقسیم بندی بر اساس متخاصمین در جهاد
۳۶	۸ - اقسام دفاع

۴۱	بخش دوم: مبانی فقهی دفاع
۴۲	۱ - آیات قرآن
۴۸	۲ - سنت معصومین
۴۸	۳ - عقل و فطرت
۴۹	رعایت تماثل در جهاد دفاعی
۵۲	فصل سوم: اقدامات ممنوع دفاعی
۵۴	۱ - قتال قبل از دعوت به اسلام
۵۴	- ضرورت دعوت
۵۵	- علت دعوت قبل از قتال
۵۵	- حکم جهاد بدون دعوت
۵۷	مبانی فقهی
۵۸	۲ - پذیرش ولایت امام جائر
۵۸	- ضرورت پرهیز از پذیرش ولایت امام جائر
۵۹	- علت عدم جواز پذیرش ولایت جائر
۵۹	- حکم پذیرش ولایت جائر
۶۰	مبانی فقهی
۶۲	۳ - غدر
۶۲	- حکم غدر
۶۲	- علت عدم جواز غدر
۶۳	- تفاوت غدر و خدعه
۶۳	مبانی فقهی
۶۷	۴ - تمثیل
۶۷	- حکم تمثیل
۶۸	مبانی فقهی
۶۸	۵ - قتل متترس
۶۹	۱ - تعریف تترس
۶۹	۲ - موضوع تترس

۶۹	۳ - حکم قتل متترس
۶۹	الف - حکم تکلیفی
۷۰	ب - حکم وضعی
۷۱	ج - مرجع صدور حکم قتل متترس
۷۱	۴ - جواز یا عدم جواز تترس
۷۲	مبانی فقهی
۷۲	۶ - کشتن زنان - کودکان و مجانین - پیران در دفاع
۷۲	۱-۶ - کشتن زنان
۷۳	۲-۶ - کشتن کودکان و مجانین
۷۴	۳-۶ - کشتن پیران
۷۵	مبانی فقهی
۷۷	۷ - انداختن سمّ و آتش در متجاوز
۷۷	الف - انداختن سم
۷۷	- محل انداختن سم
۷۷	- علت عدم جواز انداختن سم
۷۸	- حرمت یا کراهت انداختن سم
۷۹	- امکان استفاده از حربه انداختن سم
۸۰	ب - انداختن آتش
۸۰	مبانی فقهی
۸۱	۸ - قطع درختان ، تخریب و غرق نمودن مساکن و مزارع
۸۱	مبانی فقهی
۸۲	۹ - فرار از صحنه دفاع
۸۵	مبانی فقهی
۸۷	استفاده از هر وسیله ای در قتال با اهل حرب
۸۸	نتیجه گیری
۸۹	فصل چهارم: جایگاه عملیات استشهادی در نظریه دفاعی اسلام
۹۰	بخش اول : دیدگاه فقهای شیعه پیرامون عملیات استشهادی
۹۰	مقدمه

۹۷	الف - ماهیت عملیات استشهادی
۹۷	دیدگاه فقها
۹۷	ب - حکم شرعی عملیات استشهادی
۹۷	دیدگاه فقها
۹۹	ج - مسئول تشخیص ضرورت انجام عملیات استشهادی
۹۹	دیدگاه فقها
۱۰۱	د - ادله فقهی جواز عملیات استشهادی
۱۰۱	دیدگاه فقها
۱۰۲	ه - شروط موضوعیت و مشروعیت انجام عملیات استشهادی
۱۰۴	بخش دوم : بررسی تطبیقی عملیات استشهادی با مفاهیم مشابه
۱۰۴	۱ - خودکشی (انتحار)
۱۰۵	مبنای فقهی
۱۰۵	الف - قرآن کریم
۱۰۷	ب - روایت معصومین
۱۱۰	پاسخ به چند شبهه
۱۱۳	۲ - فتک
۱۱۳	مبنای فقهی
۱۱۶	پاسخ به دو شبهه
۱۱۹	نتیجه گیری
۱۲۰	منابع
۱۲۰	۱- کتب فقهی
۱۲۲	۲- کتب روایی
۱۲۳	۳- کتب لغوی
۱۲۳	۴- کتب تفسیری و تاریخی
۱۲۴	۵- سایر کتب
۱۲۴	۶- مقالات و سایتها
	ضمائم

مقدمه :

حیات آدمی اولین و عظیم ترین نعمتی است که خداوند جهت تکامل و تعالی انسان به او عطا فرموده و بر وی واجب است پیوسته از آن محافظت نموده و نه خود او و نه هیچ کس دیگر حق تجاوز به آن را ندارد. قتل نفس و سلب حیات از انسان از مهمترین جرایم علیه اشخاص است و در همه جوامع و ادیان با واکنش جدی و در نظر گرفتن مجازاتهای سخت بر قاتلان همراه است.

در دین مبین اسلام - قرآن کریم و تعالیم و ارشادهای پیامبر اکرم(ص) و ائمه معصوم(ع) - با توجه خاص به مقوله حفظ نفس آدمی و حرمت دماء، برای آن ارزش وصف ناپذیری قائل شده است، چنانکه خداوند در آیه ۲۹ سوره مبارکه نساء می فرماید: «وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا» «خداوند مهربان، نه تنها راضی نمی شود دیگری شما را به قتل برساند، بلکه به خود شما هم اجازه نمی دهد که با رضایت خود، خویشان را به دست نابودی بسپارید»^۱ همچنین در آیه ۳۱ سوره مائده می فرماید: «مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا» «هر کس فردی را بدون اینکه دیگری را کشته باشد یا در زمین فسادی نموده باشد بکشد چنان است که همه مردم را کشته است و هرکس یک نفر را از مرگ نجات دهد مثل اینکه همه مردم را نجات داده است»

^۱ - (ناصرمکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۳۵۶)

دفع شر و ظلم یک مقوله عقلی و عقلایی است و در همه ادیان موضوعیت داشته است. در قرآن کریم آیاتی پیرامون جهاد فی سبیل... در صیانت از اسلام، مسلمین و بلاد اسلامی وجود دارد که بشارت های موجود در این آیات، مشوق و محرک حضور مجاهد در میدان و استقامت او را ایفا می کند که از قابل توجه ترین این بشارت ها آیه مبارکه ذیل است که می فرماید:

« إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ^۱»

«خداوند از مومنان جان و مالشان را به (بهای) اینکه بهشت برای آنان باشد خریده است(به اینگونه که) در راه خدا می جنگند، می کشند و کشته می شوند، این وعده حقی است بر او که در قرآن و انجیل ذکر کرده است و چه کسی از خدا به عهد خویش وفادار تر است؟ پس بشارت باد بر شما، به این معامله ای که با او کرده اید و این همان پیروزی بزرگ است.»

[در اینجا نکته حائز اهمیت و لازم به ذکری وجود دارد و آن عبارتست از اینکه در تفکر و ادبیات غیر اسلامی، کشته شدن مجاهد فی سبیل... در میدان جهاد را با واژه «اقدام انتحاری» و کشتن متجاوز را «اقدام تروریستی» معرفی می نماید^۲ و سعی دارد با غیر انسانی جلوه دادن این بشارت الهی - کشتن و کشته شدن فی سبیل... که مشوق مسلمانان آزادی خواه است - اذهان غیر مسلمانان و حتی مسلمانان سطحی نگر را منحرف و جامعه جهانی را با خود همراه و مصدع اقدامات جهادی گردد.]

آموزه های کامل دین اسلام در صحنه های مختلف زندگی انسان، دارای بایدها و نبایدهایی است که صحنه نبرد و جهاد با کفار نیز از این بایدها نبایدها مستثنی نبوده و فرد مجاهد ملزم به رعایت این حدود و ثغور می باشد چرا که در سایه سار همین تعالیم حتی در میدان جنگ، صحنه دعوت و

^۱ - (سوره توبه، آیه ۱۱۱)

^۲ - (در این زمینه آیه ۱۲ سوره مبارکه احزاب قابل توجه است: «و اذ يقول المنافقون و الذين في قلوبهم مرض ما وعدنا... و رسوله الا غروراً») «و به خاطر آورید زمانی را که منافقین و بیماردلان می گفتند خدا و پیامبرش جز وعده های دروغین به ما نداده اند.»

جذب به اسلام برای متجاوز فراهم سازد و جامعه انسانی را سالم و کامل سازد. از بایدهای مطرح و الزامی در میدان جنگ عبارتست از: عدم شروع جنگ از جانب اسلام، دعوت به اسلام و صلح و پرهیز از جنگ، رعایت جوانمردی در برخورد با اهل حرب، اسیران، پیران و کودکان و زنان آنها و از نبایدهای آن می توان به عدم جواز قطع درختان، القاء سم در آب، عدم جواز فتک و غیله و تمثیل اشاره داشت.

رویکرد برخی پژوهشگران دینی در حوزه جهاد که هدف زدودن شبهات و اتهامات متوجه اسلام را در این زمینه داشته اند این است که بعد از ماهیت شناسی اقدامات انتحاری و تروریستی، سعی در معادل یابی این واژه ها در دایره المعارف اسلامی و تبیین دیدگاه اسلام پیرامون آن دارند و نهایتاً طرح می کنند که همچون مواردی در اسلام وجود ندارد؛ به نظر می رسد اینگونه سراغ بحث رفتن از موضع انفعال است و لازم است با رویکرد طرح و بررسی نظریه دفاعی اسلام و ارائه بحث متقن پیرامون اقدامات ممنوعه در دفاع، مراحل تدوین پژوهش پیش برده شود تا به دنبال این مباحث، ذهن مخاطب را متوجه این مهم نماید که هر آنچه تحت هر عنوانی مغایر با این اصول باشد در تعارض با آموزه ها و نظریه اسلام در حوزه جهاد و دفاع است.

در این پژوهش، تعداد قابل ملاحظه ای از مقالاتی که رویکرد بحثشان موضوعات جهاد، دفاع، عملیات تروریستی و عملیات شهادت طلبانه بوده مورد بررسی و بهره برداری قرار گرفته و مهمتر از این، بنا به ضرورت، کتب متعدد فقهی مورد بررسی قرار گرفته و از بعض کتب روایی و لغت شناسی نیز بهره گرفته شده است.

بدیهی است در هر موضوع پژوهشی جهت نیل به نتیجه مطلوب، ضروری است تا با تعیین دقیق محل بحث و تحقیق، پژوهشگر از ورود به مباحث غیر ضرور و مرتبط دور بوده و نیز استفاده کننده از پژوهش، بدون تشویش ذهنی، مطلب را دریافت و محل های باقی مانده برای فعالیت پژوهشی روشن شود؛ لذا با رویکرد مذکور باید اذعان داشت با عنایت به محوریت پژوهش بر مقوله دفاع و عملیات استشهادی، به طور کلی محل بحث در کتب فقهی آنها در «کتاب الجهاد» می باشد، اما روشن است مطالب زیادی در بحث جهاد مطرح می شود که همگی مرتبط با رسالت پژوهش نمی باشد؛

کلیت مطالب مطرح در کتاب جهاد عبارتست از: «تعریف جهاد»، «نوع و جوب آن»، «اقسام جهاد»، «زمان و مکان جهاد»، «شرایط و جوب جهاد و کسی که جهاد بر او واجب است»، «اهل حرب (کسانی که جهاد با آنها واجب است)»، «ضرورت و میزان دفاع از جان و مال و حریم»، «کیفیت جهاد یا قتال»، «استنباه در جهاد»، «مربطه»، «امان دهی (ذمام)» و «مهاده» که دقیقاً محل بحث ما در زمینه کیفیت قتال و نیز ضرورت دفاع می باشد که البته به تعریف جهاد، اقسام جهاد، اهل حرب نیز به فراخور بحث اشاره خواهد شد و به سایر مباحث عنایتی نیست.

چیدمان مباحث پژوهش در چهار فصل به ترتیب ذیل است:

فصل اول: کلیات، شامل طرح تفصیلی پژوهش

فصل دوم: دفاع در مطالعات اسلامی، که فلسفه و اقسام جهاد و دفاع و مبانی فقهی دفاع بحث شده است.

فصل سوم: اقدامات ممنوع دفاعی

فصل چهارم: جایگاه عملیات استشهادی در نظریه دفاعی اسلام

شایان ذکر است در بحث از عملیات استشهادی (با توجه به تفاوت های استراتژیک دیدگاه های شیعی با مجموعه مذاهب فقهی اهل سنت در باب جهاد)، به دیدگاه فقهای شیعی پرداخته شده که بررسی فقهی این عملیات در دیدگاه اهل تسنن، تحقیق جداگانه ای می طلبد.

فصل اوّل:

کلیّات

بخش اول: طرح تفصیلی پژوهش

۱- ضرورت انجام پژوهش

با عنایت به جایگاه کرامت انسانی و تاکید دین مبین اسلام بر کرامت و حفظ نفس تمام انسانها و از طرفی مطرح بودن «عملیات استشهادی» در دنیای کنونی و به ویژه در برخی از کشورهای اسلامی و حجم اتهامات کفرجهانی با دستاویز قرار دادن این موضوع و تشویش اذهان عمومی نسبت به اسلام و مسلمانان که حتی بعضاً خود مسلمانان نیز از این تبلیغات در امان نبوده اند، اهمیت تبیین این موضوع روشن می گردد.

۲- سابقه انجام پژوهش

با انجام مطالعه اکتشافی پیرامون عقبه پژوهشی این موضوع، مشخص گردید که علاوه بر بعض فقها که به طور کلی در مورد «عملیات استشهادی» ارائه نظر نموده اند پژوهش های دیگری نیز صورت پذیرفته است اما هیچ کدام با رویکرد منتخب این پژوهش به ارائه مطلب نپرداخته اند ضمن اینکه تحلیل مبانی فقهی فتاوا و پاسخگویی به برخی شبهات و دسته بندی در ارائه مطالب از نکات کمتر

پرداخته شده در این پژوهشها می باشد که موارد مذکور پژوهشگر را اقناع به انجام کار مطالعاتی در این زمینه نموده است.

۳- تعریف مساله

در این پژوهش ضمن بررسی نظریه و مبانی نظری دفاعی اسلام، به ماهیت «عملیات استشهادی»، مقایسه تطبیقی آن با واژه های مشابه، و در ادامه با انتخاب نظریه دفاع در اسلام، به تحلیل شرایط و در واقع تعیین حدود و صغور این عملیات در چارچوب دفاع پرداخته می شود.

۴- سوالات اصلی پژوهش

- در نظرات علما و فقها چه شرایطی برای تایید «عملیات استشهادی» ملاحظه شده و به عبارت دیگر عملیات استشهادی با دارا بودن چه شرایطی در چارچوب نظری دفاع در اسلام قرار می گیرد؟
- چه اهداف و دلایلی می تواند بر این عمل مبتنی باشد؟
- مبانی اندیشه و فتاوی فقها در مورد عملیات استشهادی چیست؟

۵- فرضیه های پژوهش

- «عملیات استشهادی» تحت شرایط خاصی این عنوان را به خود می گیرد و مورد تائید واقع می شود.
- در دین اسلام استشهاد متفاوت از انتحار و قتل نفس است.
- «عملیات استشهادی» از مصادیق جهاد و دفاع در اسلام است.
- از مبانی اندیشه فقها در مورد «عملیات استشهادی» می توان به جهاد، دفاع، اهم و مهم نام برد.
- بین نظرات علمای شیعه و سنی و همچنین بین علمای بلاد مختلف اسلامی در مورد «عملیات استشهادی» غالباً اختلاف نظر است. اما غالب فقها «عملیات استشهادی» را جایز دانسته اند.

- انجام «عملیات استشهادی» بنا به ضرورت و با اذن مرجع صلاحیت دار دینی است .
- انجام «عملیات استشهادی» موید تاریخی و حتی مستند تاریخی دارد که با این ملاحظه از مسائل مستحدثه محسوب نمی شود

۶- اهداف پژوهش

- تبیین حدود و ثغور «عملیات استشهادی» در چارچوب نظری دفاع در اسلام
- جمع آوری، ارائه دسته بندی و تحلیل مبانی عملیات استشهادی و مفاهیم مشابه که در آن حکم تایید گرفته است.
- ارائه تعریف از «عملیات استشهادی» در چارچوب نظری دفاع در اسلام
- پاسخگویی به شبهات مربوط به «عملیات استشهادی» در چارچوب مذکور

۷- کاربردهای متصور از انجام این پژوهش

- در راستای پیشبرد اطلاعات دینی جامعه، بهره برداری علمی دانشجویان و دانش افزایی محققان در این زمینه

۸- استفاده کنندگان از نتیجه پژوهش

- دانشگاهها و مراکز علمی پژوهشی اسلامی
- نهادهای قضائی دول اسلامی
- نهادهای دفاعی و امنیتی کشورهای اسلامی

۹- جنبه جدید بودن و نوآوری پژوهش

- بررسی مبانی مختلف جهاد دفاعی
- تبیین جایگاه «عملیات استشهادی» در حوزه جهاد دفاعی

- بررسی مستندات و ادله نظرات فقهی در حوزه «عملیات استشهادی»

۱۰- روش و ابزار گردآوری اطلاعات

- مطالعات کتابخانه ای

- بهره برداری از نرم افزارهای بانک کتاب و اینترنت

- کتب فقهی و مقالات موضوعی